

ROKONSÁG TÉLI ÁGON

(GOMBROWICZ-SZEMINÁRIUM)

Regény, VII.

B R A S N Y Ó I S T V Á N

A leendő Havak érkezésével végre előkerül Kóroly, és az érrefelé korábban nemigen forgolódo Zajonc rokokó alakja is ott valahol támaszkodik a Fogas mögött a helyiség Legsarkában.

– Figyelj oda – próbálgatja valakire rátukmálni a Véleményét Zajonc –, egy napon majd itt fogják létesíteni a Semmit, no, de a kerek Nagy Semmit, ám akkor ezen az elmebeli Lajtorján már csak madarak alsznak, Végigfosva a fokain. Figyelsz rám? – fordul akárkihez; végtére is Tömény szellemi árut kínál, szemenszedett Ürességet.

– Hihetetlen alakokat gyűjtenek itt! – sikkant Idillkó, és Csin-Csilla is Zajoncra irányítja szeme Sugarát.

Zajonc azonban inkább a Szubkultúrához vonzódik, nem annyira a Lajtorjához, esze ágában sincs változtatni a nézetén, az Ürességén, ez teljes egészében Bésszarion Területe, Bésszarion a Kommunista, Zajonc nem az. Bár Bésszarion igencsak Ideges, hiszen nem hívták rendőrségi Informatív Beszélgetésre, és így minden Információ, amivel csak terheli az agyát („Rendelkezik”), Kárba Vész.

Nono, mi ez itt? Afféle tél eleji nyitány, kossavától megkúszált Fürdőssel? A Toronyörök most Vastag bundát öltenek, és a fejükre Kucs-mát húznak, ha egyáltalán Élnek még a városban toronyörök. És Harangszó? Harangszót hallani-e még itt olykor?

Kóroly néz fölfelé, és áll a alatt Megfeszül a hájas nyaka bőre, hogy kénytelen a Száját is eltátani, és úgy vizslat befelé a harangok Magas Szoknyája alá: hogy nem oda bújt-e, Rejtezett-e el Dákoska? – Dákoska! – szólongatja is, felemás Hangan, enyhén Tetszhalott módjára. – Dákoskaaa!

Ekkor már néhányan köréje Gyűlnek, és Ruganyoztatják a testmaggasságukat, hogy szemükkel eltalálják a legmegfelelőbb szöveget, és a Toronyablak rácsainak részén ők is rálássanak a Harangnyelvre. Haha, csakhogy az egyáltalán nem nyelv, inkább fallikus Dorong, de annak is Mekkora! Részben ebben is Rejlik, Rejelhetne (ím, egy Ige, amelyet még csak nem is lehet a Nyelvtan szabályai szerint ragozni) a világ valamely ellentmondása, ha netán mértéken fölül beleélnénk magunkat. Ez az ellentmondás pedig azóta megvan, amióta Harangok vannak. És most hogy épp Oda bújt-e Dákoska? Hát hova máshová Bújhatott volna? Azok meg céloznak a szemükkel, be, a Félhomályba: nos, ekként van ez Dákoskával! Parázna Lélek! Beste Kurafi! Lengedezik a harang Palástja alatt a Dermedt, rezes Mívű mivolta!

Kileng, mintha (pusztán) Földrengés közeledtét jelezné, Kóroly viszont már odébbállt a kialakulni kezdő Csődület magvából, úgyhogy hozzá ilyesfajta Értesülés nem jut el. Ő csupán csinált egy Csődületet, és azután Lelkiismeretlenül magára hagyta. Történnék ilyen bánatos dolgok, talán nálunk, itt, Délen, gyakrabban esnek meg, főként a Faramuci vidéken, egyszóval a Délvidéken. Hogy ezt a „Délvidék”-et ki sem volt Szabad ejtenie a száján Magyar Hapsinak, mert mindjárt akadt volna másik Magyar Pofa, aki nyomban lecsap rá, természetesen valami Öntudatos Nagy Kommunista, aki elsősorban a Magyarok tempóit Gyűlölte, a szocialista Internacionalizmusból eredően elsősorban a Magyaroktól viszolygott a Leginkább, és Magyarokkal nem is valami szívesen Beszélt Magyarul – ez volt Szocialista Hazafiságának a gyakorlati Próbaköve, mindenkori Eszmei Meghatározója: hogy kordában tartani a délvidéki magyarokat, egy senkiföldjén, mert az nevezetesen mihez viszonyítva „Dél”, mitől esik délre az a vidék? Egy albánnak vagy macedónnak, sőt, egy szlovénnek sem „Délvidék”, akkor tehát egy magyar számára sem az – itt ugyanis nem *azok* a Magyarok élnek, akik a Határainktól Északra; ez számított kommunista Irányelvnek, ez volt a credo, és Kóroly épp ennek fordított itt hátat, a Harang palástja alatt hatalmasan himbálózó és függeszkedő fagyos Dákoskának, még mielőtt netán Kongatni kezdene. – Irredentista! – ezt Kongatná a Fülébe. Hogy ez Mi?

Pánhungarizmus! – juj, micsoda Hangzat és Zengzet; Ond, Kond, Huba és Töhötöm! Hétvezér és Csodaszarvas . . .

Nimród: ezt már Hallani is Rossz!

Dákoska: ezt Hallani Jó.

Tehát bőven akadtak, akik mint Golyóálló mellényt öltöttek magukra a Kommunizmus erogén zónáit, s elmondhatatlan Kéjérzet ütött rajtuk, ha valakit lemagyarnacionalistázhattak, Magyarul; az nem volt döntő, hogy az a Valaki csakugyan Magyar nacionalista volt-e, a fontos számukra a Magyarellenességük fitogtatása volt, hogy ők Mennyire, mily Mérhetetlenül, mindent meghaladó mértékben, a Tökükig – Hölgyek esetében: a Petefészükig – Jugoszláv Kommunisták, s ha Valakinek a fejét a Lajtorja Fokaiba akarták verni, annak föltétlenül már eleve Magyar nacionalistának kellett lennie; a Sikkasztók és a Csalók békésen megmaradtak Eszmei Körükben és ideológiai Tisztségükben – azok csak emberek voltak, bizonyára épp annyira, mint ők maguk. Ó, de egy Magyar nacionalista: hát ez már valóságos Kisebbségi Politika volt! Itt már tehettek valamit a tulajdon Egyenjogúságukért is. Évente föl kellett Hajtaniuk egy-két Magyar nacionalistát, erről nyilvánvalóan a hivatalban levő Párttitkárnak kellett gondoskodnia, mert ha nem haladt keze alatt a dolog, akkor azt Kockáztatta, hogy netán elveszíti Főideológusi, vagy legalábbis Előgondolkodói Hatáskörét, és Előrehaladás helyett majd szépen lecsúszik a Lajtorjáról, az Ideológiai Talpak meg a béka segge alá. Nagy volt a tét, amelyben esetről esetre Kommunista Méltóságok is érdekelve voltak. Az ő útmutatásuk alapján zajlott az Egyed kiemelése az arctalan Tömegeből, és esetleg Jelenlétükkel is támogatták az ingtagabb Pártalapszervezetet, mármint Szemmel Tartották, hogy Egyhangúlag szavaz-e, működik-e a titói Monolitizmus? Egy Pártalapszervezet kizárólag egyhangúlag Szavazhatott, Tartózkodás pedig nincs, a Határozat ellen viszont úgysem Mer senki sem szavazni. Valószínűleg ezt nevezték kommunista kifejezéssel Demokratikus Centralizmusnak.

Ha én ott lettem volna, én Mertem volna mindahányszor legalább Tartózkodni a szavazástól: bizonyára ezért is nem voltam Ott – mert már előbb Alaposan megnézték, hogy Kiket is vesznek Oda.

A Táblás Ház tehát végső soron nemcsak Buta, hanem legalább ugyanennyire Gyáva Faszok gyülekezete is volt; ma legalább ennyivel kénytelen vagyok kiegészíteni Bésszarion egykori Megállapítását. Ezek két vagy három Öregasszonytól rettegtek, hogy neveket már ne kelljen mondanom. Akik meg állítólagos Férfiakként tartották őket Rettegésben, azok még – mint utólag Kiderült – egy csomó Öregasszonynál is Beszaribb Alakok voltak. „Nem tehettem mást, nem tehettem mást . . .” – cincognak, Ejha, hát mivé lett a Kommunista Rátartiság? Az egykori Áldozataik hozzájuk képest Gyémántból vannak, ők pedig lágyak és Bűzlenek, akár a Kanális moslékja, Bésszarion Hónapos Levese.

Bésszarion pedig tovább keresi Jesszus Máriát, pedig Nagyon is jól tudhatja, hol van, hol Tartózkodik, kivel Hál, miegymás. A Gyerekét követeli rajta, pedig, Isten bizony, nincs is Gyereke. Jesszus Máriának sincs Gyereke. De ő csak Követeli rajta.

Ez még mindenesetre a Hőskor, a Marxista Végvonaglás hőskora, e végvonaglás Káposztalevesének Sűrejében gázolunk, miközben Kóroly a Havat, a nagyobb havat várja, hogy minden Csontafejér legyen, és ne ez a Fosszínú lé csorogjon a Magas Falakon, permetezve az emberek arcába és öltözetére: úgyhogy Együtt vagyunk, de hogy milyen Alapon és Milyen célból, ezt egyikünk sem sejtí, ezzel bizonyára így leszünk majd akkor is, amikor majd oly távol leszünk egymástól, hogy egyikünk a másikáról semmit sem tud, Hall; híre pedig csak Zajoncnak járja, az ő Üres Elméletének, hogy ez az Üregezettség fog elkövetkezni, amire pedig ugyanúgy föl kellene készülni, akárcsak a Télre: ám nekem, nekem Legalábbis, semmi Félnivalóm, én egy kígyó eszével – amit magamban hordok – úgyis a Véletlenre alapoztam mindent, ami velem kapcsolatos lehetne, a Véletlen pedig úgyis jön, ez az Egyetlen, amire Mérget lehet venni, hogy Megérkezik – hát itt Tartunk.

Üreg és Üreg és Üreg: Üresség.

Állíts egymás mellé száz Faszt, és majd meglátod: ekkora Üresség még nem volt az Ég alatt! Az a Száz Egyén ahogy majd ott áll a pusztá égbolt odvas ürege alatt, egyből rádöbbenve, hogy amit Ilyképpen kitölt, az az Üresség. Ők az Ürességnek az alapvonala, a felezővonala, az átlója, az érintője, ha egyenes vonalat képeznek. Márpedig azt fognak Képezni, mert a Katonás Hozzáállás lesz a legfontosabb, ez lesz a Döntő. Csak még egy kis Türelmet!

Addig is mélyíteni kell az Üreget, fokozni az Ürességet, miként Zajonc értelmezi, abban a Formában. De hát az Ürességnek nincs is Formája, az Távoltság és Tágasság is egyszerre, sőt, Szűkösség és Gyűrötség, az az Állapot, amikor mindez Megfér egymásban – hozzáértve azt a ridegséget, ami ekkorra végleg elhatalmasodott a Táblás Házon, Huzatolt a folyosóin és Kelepelt a Szellőztetőin, az ember pedig egyre Fogyatkozott, mintha azok Bezárkóztak volna, Vad veszélyeket sejtve még Fényes Nappal is, a Bekívánkozót csak Szűk résen engedték be a széles üvegajtón, hogy előbb ezzel az Ajtószárnyal, azután pedig a Lengőajtóval kellett megküzdenie a Befelé Hatolónak, s a Kettő között Igazolatták is, mint egy kutyát.

A Jákob Lajtorjája zsúfolt volt, le-fel jártak rajta, mint egy áruházi Mozgólépcsőn, csak a Takarításakor kellett Vigyázni, mert a Fölfelé

haladó sáv odafönn, a lefelé haladó pedig odalenn minduntalan elkapta a Kefe szőrét.

Odafönn a 2783. Értekezletet Ülik. Zártat, Nagyon Zártat. Jaj, nagyon Zártat! Nagyon sok lett a Pimasz Alak, aki Tito halála után már Egyáltalán nem úgy képzei, ahogyan a Halált megelőzően tette. Folyik az ezek Fölszámolását célzó platform kidolgozása, továbbá a szemükben Vétkes Magyarok föllelése. Kezdődik a Bácskai Nagy Magyar Vadászidény, egy bizonyos Szarszagó – vagy hogy hívják – állítása szerint most majd meg fogják tisztítani – természetesen Ideológiailag – a soraikat. Ki a fene akarna náluk sorba állni? Inkább akkor már az Üresség Átlójaként! Bár számosan vannak azok, akik a Helyzet Magaslatán állnak, még Biztosak magukban – hát hogyné Lennének! Amikor Intellektuális irányítójuk, Szellemi Fővezérük képes beszédben okítja őket nap mint nap: Vigyázzunk, nehogy Fordítva Ülünk a Bilire!

Igencsak vigyázhatnak, igencsak szemmel tartják a Bili Száját. Szarszagóra is nyilvánvalóan ennek során ragadt ez a Név.

Innentől Röhincse; kétségtelen, hogy néhanapján ezért is Verekszik be magukat némelyek a Táblás Házba, hogy eszmei-politikai Adomákat gyűjtsenek, miután az egész rezsím a némafilmek nagyjait kezdi utánozni, és itt egy végtelen mozielőadás folyik, tart, perog, permetez a mesterségesen elsötétített Fejekben, az ezekben Beleképzelt, kisöpört és ideológiailag fertőtlenített tágas termekben: mert végtére nem az Ürességről van-e itt szó? Mi másról beszélénk? Ennek hatására még Zajonc is elhallgat, ámul: hiszen Működőképes az Elmélete, máris ennek bizonyul, és kétséges, hogy az Előadásnak egyhamar vége szakadna. Mert mindvégig mi a Jelszó? Tito után is Tito! Bitó után is Bitó . . .

És mi, a Bilin Fordítva ücsörgők? Tudjuk, hogyné tudnánk, miszerint lehetséges, hogy hamarosan a Rohamsisakunkon ücsörgünk így, erről mintha létezne elképzelés, illetőleg a Magasabb helyi Eszme, egyáltalán a Hely Szelleme ezt a lehetőséget mindvégig Fontolgatta is, a kurva kis Kártyások ezt mindvégig ott tartották a Pakliban, ez a Képtelenebbnél Képtelenebb Eszme a lapjárás tartozéka volt, hogy Háború! Háború! Méghozzá az ő Mizerábiájuk Védelmében, hogy háborítatlanul fejezhessék be a partit, amelyet kis alapon játszottak, miként igazi kis élősdiekhez illik, törőlmetszett Parazitákhoz, azaz nem is Parazitákhoz – amikor a Paraziták, azok a Többiek! Egy Parazitának nincs Tisztsége, Pozíciója, és egy Parazita sohasem lehet Megbecsült Elvtárs.

Egyértelműen megvolt az, hogy ki kit minősíthet ezzel a Szovjet Műszóval. Például olyan valaki Minősíthetett, aki annak idején oroszul

olvasta Marxtól A tőke című Kapitális Munkát. Mert ez egy időben inkább Orosz Mű volt, és egyáltalán nem Német Mű. Szóval, tartotta a kezében az orosz kiadást. Fölismerte a Já meg a Ju betűt. A többi meg már valóságos Kutyakomédia: oroszul tudni, az annyit jelenthetett, hogy tudni Szocializmusul, tudni Bolsevikul, ám ha ezek megszólaltak, kisült, hogy csak Sztalinul tudnak, az meg végül is tisztára közép–kelet-európai nemzetközi nyelv volt, világos és érthető, akárcsak a tárcsás géppuska csöve. Ej uhnyem!

Ilyen előképzettséggel itt számosan Társadalmi Tényezőnek számítottak, voltak Elvárásaik, de legfőképpen Diktatórikus Nézeteik, jaj volt a Táblás Háznak! Számosan voltunk olyanok, akik a Táblás Ház alkalmazottai közül kimondottan csak a Pincéreket szerettük. Ezekben még csörgedezett némi Embervér: ha megtiltották nekik, hogy Tömény Italt mérjenek, azért volt bátorságuk Tömény Italt fölszolgálni, ha valaki épp azt kérte. Miért csak a Vaddisznók vedeljenek? Hiszen Azoknak is ők szolgálták föl a Tömény Italt, és ha ők nem tudták a Saját Rezsimjüket tömény ital nélkül elviselni, miért kellett volna épp másoknak beleszakadni e Prohibícióba, kényszerű Absztinenciába?

Tehát iszogatva, és Fecsege-Locsogva.

Egyszer csak látom ám, hogy egy hatalmas Zsaru! Mit Hatalmas – legalább akkora, mint egy Emelődaru. És ez is Alkalmazott! Méghozzá itt, a Táblás Házban! Ugyanaz a kikötői zsaru, aki annak idején engem meg Orgoványt igazoltatott, mert Orgoványnak valami Tervei lehettek a Magyarokkal (kölcson szeretett volna kérni tőlük). Én meg csak a Kompország hajósait bámultam, a parancsnoki hídon Fehér Egyenruhában páváskodó Tengernagyokat. Szakasztott olyanok voltak, ám most, ahogy megpillantottam a Zsarut, már duruzsolni is kezdett a fülemben az ott hallott Rákóczi-induló, de az az asztalunknak háttal áll, és amarra néz, mintha a Főzeléket kanalizók között keresne magának társat, csakhogy a kajla Fülén világosan látni, hogy emide hallgat, Ránk lehet állítva, az most Mellékes, hogy ki által.

– Nézd a, Zsaru! – böktem oldalba Bésszariont, nehogy véletlenül valami téves Ige hagyja el a penderedő szája sarkát.

– Hol? – nézett ő is Messzire, a Cuszpájzot kanalizók cigány tábora felé, de semmit sem látott.

– Itt, te! Az orrod előtt! Ne a Pofáját keresd, mert azt nem láthatod, amikor háttal áll feléd; a Fülét figyeld!

– A Fülét? Az anyjuk Istenét! Mit ki nem találnának! Ez már-már Tökélyre vitt Lehallgatás! – ámuldozott, és valami Sótalan szónoklatba

vágott. A Fül erre oldalt lépett, de még egy ideig hallótávolságon Belül ácsorgott. Ez kétségtelenül kiképzett kocsmai besúgóként kezdhetette a Pályáját. Éles hallása lehet, kár, hogy akkor elmulasztottuk tesztelni. Ám ekkor már nyilvánvaló volt, hogy itt-ott Műfülek is vannak beépítve a Táblás Házba. Tito is Hallgatózott a hálószobájából, amíg meg nem Romlott a hallása, ő is Ellenőrizte háza népét. Itt sem lehetett mást várni a Magasideológiával foglalkozók Körétől. A raisonjuk azonos lehetett, ugyanaz az eszmei Ötlet: akkor törni ki a nyakad, amikor nem is álmodsz róla! Úgyhogy majd egy Napon nemigen lesz érdemes itt Kurjongatni, vagy máris nem az.

– Mit szólsz ehhez? – kérdeztem Bésszariont, amikor a Fül eltávolodott a közelünkből. – Te vagy a Kommunista, neked kell szólnod!

– Gyanúba vagyok keverve – mondta Hüledezve. – Gyanúba keveredtem! De miért épp én?

– Nem is annyira te. Inkább én!

– Hogyhogy te!? Mindannyian! – Tehát ő már sejthette, hogy valószínűleg mindannyian. Tekintettel Destruktív Magatartásunkra.

Kóroly éppen Sört ivott, hogy este majd Pálinkát ihasson. Bésszarion is Sört ivott, pedig ő valójában a Bort kedvelte. Zajonc úgy tett, mintha inna a Sörből, de már elment attól a Kedve, hogy csakugyan igyon is. És én is Sört ittam, pedig a Sörtől délutánra mindig megbetegedtem, és olyankor egy Rettentő Délután köszöntött rám, máris Vártam az Érkezését. Pedig ekkor már nem is volt Délután, messze túl az ősz Ekvinokciumon.

És valahol az alkonyatban már folyt egy Stratégia Elaborálása, hogy az Egylépcsős legyen-e vagy Kétlépcsős, csős, csős, és sziporkáztak Csöstül az elképzelések, a 2783. Pártértekezleten a következőképpen fogalmazódott meg az Egylépcsős-Elmélet: az Eszmei és Politikai Tisztánlátás céljából Gigant intézkedni fog. Akad itt, akit már rég meg kellett volna vizsgálni, hogy Milyen Párterő. Itt Éleslátás kell, és legalább ekkora Határozottság, nincs helye Tétovázásnak.

Ez az Első Etáp.

A Párthölgyek csivitelnek. Köröttük több, sok Pártelet átvészelt koros Mókus, nyúlkálnak, némelyikük Tapizik is. A Párthölgyek mosolyognak: bírja még magát az Öreg! De ez csak Elvtársi Érintkezés, őszinte, nincs benne semmi Merevség. Ha szigorúan a pártvonalon marad, még viheti is valamire a sok Ártatlan Teremtés. Csak vessék alá magukat a Pártnak; úgyhogy azért több volt ebben a Nevetséges, mint a Komoly, az olyan valaki számára például, aki nem volt érdekelt a dologban.

Vagyis mi a fenét akarhattunk mi itt, ezeknek a világában? Hiszen az alapvető elképzelésük az volt, hogy Halasszuk el a Jövőt! Maradjon minden a Régiben!

Bésszarion minden ilyen Megnyilvánulásukra emelgetni kezdte a fejét:

- Jövő? Jövőről van szó? Hát toljuk el!
- De hiszen már eltoltuk! Eltoltuk a Jövőt! – ez volt erről a Vélemény.
- Vagy épp most Tolják el! Folyik áltudományos elbaltázása . . .
- Majd meglátod, hogy ezt is rád fogják kenni. Vagy Gigantra Fogják Kenni, hogy ő tolta el. De mégis jobban megfelel nekik, hogy rád kenjék – mondta Zajonc Bésszarionnak. – Úgysem leszel elég Határozott, hogy Tiltakozz. Ők meg Bőgni fognak, Bőgnék bele a jövőbe, és Keresnek maguknak másik Pártot. Szép kis Pártot, igen sok Balfácánnal. És aztán elkezdenek megint Beszélni. Ők lesznek Helyettetek a Magyarok . . .
- Templomba járnak majd! – süvítette Kóroly a Sörhabba. – Dákoskák! – harsogta. – Ebbe még Beledögletek!

(Vége)